

Одлуком Наставно-научног вијећа Филозофског факултета на Палама, Универзитета у Источном Сарајеву, број 2179/22 од 11. 10. 2022, именована је Комисија за оцјену научне заснованости и подобности теме и кандидата Драгане Рајовић за израду докторске дисертације под насловом *Библијски мотиви у делу Григорија Божовића* (у даљем тексту: Комисија)¹ у сљедећем саставу:

1. Др Саша Кнежевић, редовни професор, Специфичне књижевности (Србистика), Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, предсједник;
2. Др Горан Максимовић, редовни професор, Српска и компаративна књижевност, Филозофски факултет Ниш, Универзитет у Нишу, ментор;
3. Др Владан Бартула, доцент, Специфичне књижевности (Србистика), Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, коментор;
4. Др Жељка Пржуљ, доцент, Специфичне књижевности (Србистика), Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, члан и
5. Др Мирјана Лукић, доцент, Опште студије књижевности, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, члан.

Комисија је прегледала пријаву теме докторске дисертације и о томе подноси Наставно-научном вијећу Филозофског факултета на Палама, Универзитета у Источном Сарајеву следећи

ИЗВЈЕШТАЈ

О НАУЧНОЈ ЗАСНОВАНОСТИ И ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О ФАКУЛТЕТУ:
1. Назив и сједиште факултета Филозофски факултет Пале, Алексе Шантића 1, 71420 Пале
2. Податак о матичности факултета за научну област из којој припада дисертација Факултет је матичан за научну област којој припада дисертација. Факултет организује мастер и докторске студије из научне области којој припада ова дисертација (Филологија- Књижевност- Србистика).
ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1.Кратка биографија кандидата Драгана Рајовић је рођена 09. 11. 1971. године у Приштини. Основну школу је завршила у Трстенику, а Гимназију „Слободан Пенезић Крцун“ у Врњачкој Бањи. Филозофски факултет у Приштини (Универзитет у Приштини), Одсек југословенских књижевности и српског језика, завршила је 1997. године. Магистарске студије завршила је 2018. године на Филозофском факултету у Палама (Универзитет у Источном Сарајеву), одбравивши магистарски рад на тему: <i>Патријархални свет Старе Србије у приповедачком опусу Григорија Божовића</i> . Докторске студије књижевности уписала је на Филозофском факултету на Палама 2019. године. Од септембра 2021. године запослена је на Институту за српску културу Приштина/ Лепосавић као истраживач-приправник. Током претходних година стекла је вишегодишње радно искуство као професор српског језика и књижевности, са положеним државним испитом (1996–2021). Осим у настави, радила је на месту главног и одговорног уредника ЈП Радио Телевизија Трстеник (2001–2004), на месту директора и главног одговорног уредника,

¹ Комисију чини наставници из научне области из које се брани докторат

Телевизије Логос православне Епархије жичке (2004–2012), као и на месту заменика уредника Телевизије Храм, Архиепископије београдско-карловачке (2015–2021).

2. Подобност кандидата да одговори на постављени предмет, циљ, задатке и хипотезе

Кандидаткиња Драгана Рајовић је својим досадашњим образовањем, а посебно својим магистарским радом, показала интересовање за изучавање српске књижевности двадесетог вијека. Иако се, по природи животних околности, бавила различитим пословима, кандидаткиња није запостављала бављење науком и стручно усавршавање, о чему свједоче и објављени радови, као и чињеница да је магистрирала и апсолвирала на докторским студијама.

Све наведено доказује да је ријеч о савјесном и озбиљном кандидату за израду докторске дисертације.

3. Списак објављених радова из области докторске дисертације

- Рајовић, Д. Идеолошке импликације у Траговима Вукашина Филиповића, објављен у тематском зборнику од водећег националног значаја: *Живот и дело Вука Филиповића* [уредници Драгомир Костић, Урош Шуваковић]. – Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2013. године, стр. 69-80. ISBN 978-86-6349-011-6

- Рајовић, Д. Породични и брачни морал у приповедном опусу Григорија Божовића, објављен у Зборнику радова *Високе школе за васпитаче струковних студија* у Гњилану – Бујановац, број 2/3, Бујановац 2016/2017. године, стр. 23-38. ISSN 2406-2200

- Рајовић, Д. Сакрализација језика и стила у приповедном опусу Григорија Божовића, објављен у Зборнику радова *Језик и (псеудо) особеност*, Центар за афирмацију слободне мисли, Сремски Карловци 2018. године, стр. 347-361. ISBN 978-86-919377-3-7

- Рајовић, Д. Хришћанска деонтологија и страх у приповеци „Злате из Слатине“ Григорија Божовића, објављен у Тематском Зборнику *Страх у научном и уметничком стваралаштву*, Институт за српску културу Приштина-Лепосавић, Лепосавић, 2022. године, стр 157-167. ISBN 978-86-89025-80-4

ПОДАЦИ О ДИСЕРТАЦИЈИ

Назив дисертације: *Библијски мотиви у делу Григорија Божовића*

Научна област / ужа научна област (текст); УДК Српска књижевност (Филологија-Књижевност-Србистика).

4. Предмет и значај истраживања

Предмет овог научног истраживања је анализа библијских, односно хришћанских мотива у књижевном дјелу Григорија Божовића. Планирано је да резултат истраживања буде расвјетљавање до сада неиспитаног аспекта Божовићевог стваралаштва, чиме би се успоставила непосреднија комуникација између дјела и читалаца. Као професор Призренске богословије и син православног свештеника, Божовић је у своје дјело уткао библијске мотиве који су стваралачки уобличавани на различите начине.

Да би се лакше уочили библијски мотиви у Божовићевом дјелу, најприје је неопходно проучити његов стваралачки опус. Дио рада бави се настајањем, друштвеноисторијским контекстом, као и стилским одликама дјела. Поглавље рада које се бави искључиво библијским мотивима садржи емпиријски и херменеутички дио (евиденцију и

интерпретацију). Емпиријски дио чини књижевна грађа, док херменеутички дио подразумева интерпретацију дијелова грађе који садрже библијске мотиве.

Григорије Божовић (1880–1945) представља једног од најзначајнијих српских писаца прве половине XX вијека. Објавио је четрнаест књига, од којих осам збирки приповједака. Преостале чине путописи, краћи записи о људима и крајевима, накнадно сабрани из *Политике*, чији је био сарадник. Почетак његовог рада обиљежен је збирком *Из Старе Србије* (1908), а крај – *Приповеткама* (1940), у издању Српске књижевне задруге. Божовићеве приповијетке су тематски усредсређене на Стару Србију (односно Косово и Метохију) и једним дијелом на Македонију, прије свега на Битољ у којем је службовао. Његово књижевно дјело и национални рад више деценија су били анатемисани од стране комунистичке власти, која га је и ликвидирала.

Свијет који је предмет пишевог интересовања описан је реалистички, а утемељен на односима и прожимању националних, вјерских и других животних појединости на тлу из кога се изродило његово дјело. До Божовићеве појаве, Стара Србија и њен животни простор били су познати књижевној јавности искључиво преко литературе коју су писали они који су Стару Србију и српски југ видјели само у пролазу.

У истраживању ће бити разматране и опречне критике о књижевном дјелу Григорија Божовића. Пошто је анатемисан и стријељан од стране комунистичке власти, српска књижевна критика послератног периода ниподаштавала је и прећуткивала вриједност његовог дјела. Ели Финци у *Енциклопедији Југославије* износи исконструисане судове о животу и дјелу Григорија Божовића који су утицали на то да потоње генерације критичара и историчара књижевности, у великој мери његово дјело занемаре (1956: 171). С друге стране, антикомунистички настројени критичари су се трудили да његово књижевно дјело не буде препуштено заборава. Гојко Тешић је један од њих који је пресуду Војног суда назвао „историјом бешчашћа у српској култури“ (2005: 245). Превредновањем и афирмацијом књижевног дјела Григорија Божовића посебно се бавио Миленко Јевтовић у књизи *Личност и књижевно дело Григорија Божовића* (1996). Након тога су одржана два научна скупа и објављена два зборника радова посвећена личности и дјелу Григорија Божовића. Први научни скуп под називом *Језик и стил Григорија Божовића*, одржан је 2005. године у Косовској Митровици и Зубином Потоку. Други научни скуп под називом *Поетика Григорија Божовића*, одржан је 2015. године такође у Косовској Митровици и Зубином Потоку. Пажња стручне јавности, као и видно интересовање читалачке публике за његов рад, остављају простор да истраживањем које је предвиђено у овој докторској дисертацији историјска неправда према писцу буде исправљена.

Мада је последњих година урађено много, можемо казати да је истраживање обимног и значајног Божовићевог дјела још увијек непотпуно, да представља топографску и психолошку панораму људи са простора Косова и Метохије, Македоније и Црне Горе, те да као такво заслужује свеобухватнију анализу.

5. Циљ и задаци у дисертацији

Циљ овога истраживања је да се анализом библијских мотива у Божовићевом дјелу допринесе оживљавању интересовања за свијет који је писац сачувао од заборава. Обухваћени елементи тог свијета огледају се кроз однос према религији, нацији, обичајима, брачном моралу, гостољубљу, жртвовању за друге, односу према непријатељима, борби у рату, чежњи за правдом и истином, освети и казни, одрицању од вјере.

У докторском раду *Библијски мотиви у делу Григорија Божовића* биће указано на умјетничка средства којима је писац, инспирисан *Библијом* и православним хришћанством, обликовао хришћански морал, патријархалне обичаје, размишљања, начин живота и менталитет људи о којима је писао. Истраживање ће бити фокусирано на репрезентативне приповијетке и путописе чији текстови садржи библијске и мотиве из хришћанске православне традиције.

6. Хипотезе ² докторске дисертације
<p>Основне хипотезе рада базиране су на следећем:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Да су библијски мотиви неодвојиви дио стваралаштва Григорија Божовића, те да су тумачења његовог дјела изван библијског контекста у значајној мјери мањкава. 2. Да ауторово вјерско опредјељење, стваралачки преобликовано и изнијето у његовом стваралаштву, у великој мјери даје кључ за интерпретацију цјелокупног његовог дјела. 3. Правилно разумијевање књижевног дјела Григорија Божовића обавезује на познавање значења и симболике библијских, као и мотива из баштине православне духовности.
7. Актуелност и подобност теме докторске дисертације
Актуелност се огледа у чињеници да ће се по први пут један научни рад систематски бавити библијским мотивима у стваралаштву Григорија Божовића.
8. Преглед стања у подручју истраживања (код нас и у свијету)
<p>Превредновањем и афирмацијом књижевног дјела Григорија Божовића посебно се бавио Миленко Јевтовић у књизи <i>Личност и књижевно дело Григорија Божовића</i> (1996). У Србији су одржана два научна скупа и објављена два зборника радова посвећена личности и дјелу Григорија Божовића. Први научни скуп под називом „Језик и стил Григорија Божовића“, одржан је 2005. године у Косовској Митровици и Зубином Потоку. Други научни скуп под називом „Поетика Григорија Божовића“, одржан је 2015. године такође у Косовској Митровици и Зубином Потоку.</p>
9. Значај истраживања са становишта актуелности у одређеној научној области
У овој дисертацији биће кориштена и новија и старија релевантна литература. Од нарочитог значаја је литература која би потврдила актуелност ове теме у науци о књижевности, што ће помоћи прецизнијој и бољој интерпретацији дјела Григорија Божовића.
10. Веза са досадашњим истраживањима
Прије саме анализе библијских мотива у дјелу Григорија Божовића, кандидаткиња ће дати систематизован преглед доступног корпуса. Такав преглед ће бити урађен у сагласју са увидом у досадашња истраживања, што је један од битних момената овог истраживања.
11. Методе истраживања и инструменти (опрема)
<p>У приступу дјелу Григорија Божовића неопходно је примијенити плурализам метода, јер је то једини начин да се дјело осветли са свих аспеката. Савремени биографски метод у случају Григорија Божовића, због комплементарности чињеница из књижевног свијета и пишчевог живота, сматрамо као веома користан.</p> <p>Приликом обраде теме биће примијењена и интерпретативна метода, уз примјену имаголошког и компаративног метода.</p>
12. Очекиване резултате докторске дисертације

² Хиптезе су кратко изречене тврдње. Након изрицања хипотеза слиједи кратка образложења за доказивање. Хипотезе могу имати ограничења у простору и времену, доказују се кроз истраживања у реалном систему (моделу или прототипу) а потврђују се истраживачким методама и статистичком обрадом у дисертацији. Хипотезе могу бити главне и помоћне, односно нулте и алтернативне.

Од докторског рада *Библијски мотиви у делу Григорија Божовића* очекујемо да приближи на који је уметнички начин писац, инспирисан Библијом и православним хришћанством, обликовао хришћански морал, патријархалне обичаје, размишљања, начин живота и менталитет људи о којима је писао.

13. Процјена потребног времена израде дисертације, мјесто истраживања

Период израде ове докторске дисертације зависи од темпа и интензитета истраживања и различитих других фактора те је тешко прецизно рећи колико ће времена бити потребно за саму израду.

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Име наставника предложеног за ментора, звање, институција у којој је стекао највише звање, ужа научна област

Горан М. Максимовић, ужа научна област Српска књижевност, редовни професор (датум избора 2. 06. 2008), Филозофски факултет Универзитета у Нишу

2. Списак радова ментора из којих се може видјети да испуњава услове из Стандарда за акредитацију студијских програма докторских студија

Референце ментора:

- Оцјена урађене докторске дисертације и одбрана докторске дисертације кандидата мр Андријане Николић. Тема: Личност, књижевно дјело и доба Лазара Томановића. Комисија: проф. др Горан Максимовић (ментор), проф. др Војо Ковачевић (председник комисије), проф. др Саша Кнежевић (члан). Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву на Палама. Датум: 1. октобар 2015.

- Оцјена урађене докторске дисертације и одбрана докторске дисертације кандидата Александра Костадиновића. Тема: Слика страног света у српском путопису 19. века. Комисија: проф. др Горан Максимовић (ментор), проф. др Снежана Милосављевић Милић (председник комисије), проф. др Радослав Ераковић (члан). Датум: 19. септембар 2016.

- Оцјена урађене докторске дисертације и одбрана докторске дисертације кандидата мр Валентине Златановић Марковић. Тема: Аспекти хришћанске духовности у поезији српског романтизма. Комисија: проф. др Горан Максимовић (ментор), проф. др Радослав Ераковић (председник комисије), проф. др Снежана Милосављевић Милић (члан), проф. др Ирена арсић (члан), проф. др Драгиша Бојовић (члан). Филозофски факултет у Нишу. Датум: 23. март 2017.

- Оцјена урађене докторске дисертације и одбрана докторске дисертације кандидаткиње мр Мирјане Лукић. Тема: Српски пјесници ране модерне у европском контексту. Комисија: проф. др Горан Максимовић (ментор), проф. др Јован Делић (председник комисије), проф. др Весна Елез. Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву на Палама. Датум: 28. фебруар 2019.

- Оцјена урађене докторске дисертације и одбрана докторске дисертације кандидата Милице Алексић, студента докторских студија. Тема: Деца и млади у српској реалистичкој прози. Комисија: проф. др Горан Максимовић (ментор), проф. др Радослав Ераковић (председник комисије), проф. др Данијела Костадиновић (члан). Филозофски факултет у Нишу. Датум: 28. април 2022.

Радови ментора из уже научне области:

1) Горан Максимовић, „Српски православни свештеници и монаси у српској књижевности 18. и 19. вијека“, Наслеђе, часопис за књижевност, језик, историју и културу, година XV, број 50, ФИЛУМ, Крагујевац, 2021, стр. 27-46. ISSN 1820-1768 = Наслеђе (Крагујевац) COBISS.SR-ID 115085068 UDK 821.163.41.09“17/18“ doi:10.46793/NasKg2150.027M

2) Горан Максимовић, „Рат и прича у књизи Живот човека на Балкану Станислава Кракова“, поговор у књизи: Станислав Краков, Живот човека на Балкану, приредио Горан

Максимовић, редакција текста Владимир Меденица, Дела Станислава Кракова, Документарно-мемоарска дела, свеска 1, Службени гласник-Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Београд, 2021, стр. 647-692. ISBN 978-86-519-2621 (СГ) 978-86-519-2514 (за издавача) COBISS.SR-ID 30549257

3) Горан Максимовић, "Градови Милутина Ускоковића", предг. у књизи Милутин Ускоковић, изабрана проза, приредио за штампу: Горан Максимовић, Антологијска едиција "Десет векова српске књижевности", књига 134, Издавачки центар Матице српске, Нови Сад, 2020, стр. 7-22. ISBN 978-86-80730-27-1 COBISS.SR-ID 332476167 UDK 821.163.41-31 821.163.41.09 Ускоковић М.

4) Горан Максимовић, „Књижевна географија Светозара Ћоровића“, предг. у књизи: Светозар Ћоровић, изабрана проза, приредио за штампу: Горан Максимовић, Библиотека „Српска књижевност у Босни и Херцеговини“, књига 16, Матица српска – Друштво чланова Матице српске у Републици Српској, Бања Лука, 2022, стр. 11-47. ISBN 978-99976-33-26-2 COBISS.RS-ID 136662273 УДК 821.163.41-31; 821.163.41-32; 821.163.41-94;

5) Горан Максимовић, Земаљско и небесно, О књижевном надахнућу српских православних свештеника и монаха 19 и 20. вијека и другим сакралним темама нове српске књижевности, књижевноисторијске студије, Библиотека „Панорама“, књига 10, SCERO PRINT издаваштво, Ниш, 2022, 336 с. ISBN 978-86-80856-09-4 COBISS.SR/ID 68990985

3. Имена осталих чланова комисије, звања, институције у којој су стекли највиша звања и ужа научна област

1. Др Саша Кнежевић, редовни професор, Специфичне књижевности (Србистика), Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, председник;

2. Др Владан Бартула, доцент, Специфичне књижевности (Србистика), Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, коментор;

3. Др Жељка Пржуљ, доцент, Специфичне књижевности (Србистика), Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, члан и

4. Др Мирјана Лукић, доцент, Опште студије књижевности, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, члан.

4. Списак радова чланова Комисије из којих се може видјети да испуњавају услове из Стандарда за акредитацију студијских програма докторских студија

1. Кнежевић С: *Препознавања*, 2017, Андрићев институт, Андрићград.

2. Кнежевић С: *Из тавнице сунце прогријало*, 2018, Филип Вишњић, Београд.

3. Владан Бартула, "Библија – нови наставни изазов" / *Прилози настави српској језика и књижевности*, Часопис Друштва наставника српског језика и књижевности Републике Српске, број VI, Бања Лука 2017, стр. 113–129.

4. Владан Бартула, "Посланица Титу апостола Павла у Обреднику крстјана Радосава" / *Српско писано наслеђе и историја средњовјековне Босне и Хума*, Зборник радова са научне конференције одржане у Андрићграду 19-20. јуни 2017, Филолошки факултет Бања Лука, Филозофски факултет Бања Лука, Филозофски факултет Пале, Бања Лука – Источно Сарајево 2018, стр. 353 – 371.

5. Жељка Пржуљ, „Тешић у огледалу Станислава Винавера“, *Авангарда и коментари: међународни научни зборник радова у част проф. Гојка Тешића*, Београд: Институт за књижевност и уметност, 2021, стр. 105-108.

6. Жељка Пржуљ, „Подземни токови традиције у приповједачком дјелу Бранка Ћопића“, *Савремена српска фолклористика IV: зборник радова*, Удружење фолклориста Србије, 2017;

7. Мирјана Лукић, „Поезија Душана Срезојевића у компаративном контексту (контакти и подстицаји)“, *Наука и стварност: зборник радова са научног скупа*, Источно Сарајево: Филозофски факултет, 2018, стр. 543-561.

8. Мирјана Лукић, „Приповиједни свијет Исака Самоковлије“, пред. у књизи Иво Типико. Исаак Самоковлија, изабрана проза, приредили за штампу Горан Максимовић и Мирјана Лукић, Антологијска едиција „Десет векова српске књижевности“, књ. 125, Нови Сад: Издавачки центар Матице српске, 2022, стр. 243-256.

ПОДАЦИ О ПРИЈАВЉИВАЊУ-НЕПРИЈАВЉИВАЊУ ТЕЗЕ

1. Изјава³ да ли је пријављивана теза под истим називом на другој високошколској институцији

Потписану и оверену изјаву кандидат прилаже уз извештај.

ЗАКЉУЧАК

На основу изложеног, закључујемо да кандидаткиња мр Драгана Рајовић испуњава критеријуме за израду докторске дисертације под називом „Библијски мотиви у дјелу Григорија Божовића“. Предложена тема докторске дисертације представља до сада неистражен корпус у српској науци о књижевности. Очекујемо да ће постићи значајне научне резултате, те да ће подстаћи нова сродна истраживања у области српске књижевности 20. вијека.

Мјесто: Пале

Датум: 24. 10. 2022.

Комисија:

1. Др Саша Кнежевић, у звању редовни професор (НО Специфичне књижевности, УНО Србистика, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, предсједник Комисије;

2. Др Горан Максимовић, у звању редовни професор (НО Српска и компаративна књижевност, УНО Србистика, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет у Нишу, ментор;

3. Др Владан Бартула, у звању доцент (НО Специфичне књижевности, УНО Србистика, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, коментор;

4. Др Жељка Пржуљ, у звању доцент (НО Специфичне књижевности, УНО Србистика, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, члан Комисије;

5. Др Мирјана Лукић, у звању доцент (НО Опште студије књижевности, УНО Општа књижевност, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, члан Комисије;

³ Уз захтјев за пријаву и одобрење теме дужни кандидат доставља потписану изјаву

Издвојено мишљење⁴:

1. _____, у звању _____ (НО _____, УНО
_____,
Факултет _____ у _____, члан Комисије;
_____

---

⁴ Чланови комисије који се не слажу са мишљењем већине чланова комисије, обавезни су да у извештај унесу издовојено мишљење са образложењем разлога због се не слажу са мишљењем већине чланова комисије (члан комисије који је издвојио мишљење потписује се испод навода о издвојеном мишљењу)